

ifj. Sapszon Ferenc:
KODÁLY ZOLTÁN ÉS A MUSICA SACRA

Az imádkozó Kodály Sík Sándor aranymiséjén, kezében a Misszáléval.

Szükszavú, zárkózott ember volt, aki önmagáról alig beszélt, és vallásos élményeiről hallgatott. Hite, meggyőződése, istenes gondolkozása zárt világ volt. Szinte senki sem ismerte mély, imádságos belső életét.

Dr. Nádasi Alfonz bencés tanár, szerzetes (az „ignis ardens”, a „lángoló tűz” – ahogyan Kodály jellemezte) volt a kevesek egyike, aki e zárt világba betekinthezett. Őt mély lelki-emberi kapcsolat fűzte Kodályhoz. (Ő temette 1958-ban Emma asszonyt, s 1967-ben Kodályt.) Rajta kívül Kodály szinte senkinek sem tárta fel Istenhez kapcsolt életét. . . Alfonz atya így jellemezte Kodályt: „Tiszta lelkű keresztény, krisztusi ember.” Hogyan alakult zenei és emberi fejlődése, mik a gyökerei lelkületének? Három tényező alakította belső világát: a szülői ház, az iskola, s végül ezek hatására saját szigorú önnevelése.

1. Szülői ház

Édesanyja, Jaloveczky Paulina, aki hatgyermekes családból származott, és édesapja, Kodály Frigyes is zeneszerető, sőt zenélő emberek voltak. Édesanyja zongorázott és énekelt, édesapja hegedült. Kodály Frigyes 13 gyermekes családból származott, és a győri Bencés Gimnáziumban érettségizett jelesen 1870-ben. A bencés atyáktól nemcsak tudományt, de igazi jellemnevelést is kapott, amiért örökké hálás volt. A családban két orsolyita rendi szerzetesnővér is volt, akikről Kodály így emlékezett: „sokáig nem jutott eszembe, hogy két apáca nagynéném naponta imádkozik értem, hogy megmaradjak a hitemben.”

A szülők nagy gondot fordítottak a 3 gyermek nevelésére. Kodály Emiliát (Zoltán nővérét) Szobon a vincés nővérek iskolájába járatták. Az otthoni légkörben természetesen volt jelen a hit és a zene. „Egy nyári alkonyatkor, amikor szobánkon vörös és aranszínű fény ömlött el, szüleim egy darabot játszottak. Három vagy négy éves lehettem, s a zongora lábánál hevertem a padlón. Akkor ért az első és legmélyebb zenei benyomás. Később megtudtam, hogy Mozart F-dúr hegedűszonátája volt a kompozíció.” A Kodály család otthonában nemcsak Mozart, Haydn, Beethoven, Schubert és Mendelssohn kamaraműveinek hangjai adtak igazi, nemes szellemi táplálékot a gyermek Zoltánnak, de kisgyermek korától láthatta és élte a család hitvalló életét.

Galánta, ahol gyermekkorra legszebb 6 esztendejét töltötte, mindvégig éltető forrása maradt életének. Egyszerű, nemesszívű emberek körében élt. Itt tanult magyarul dalolni, s ez az időszak („aranykor”) volt az, amikor megnyílt mind a klasszikus művészet, mind a népi kultúra értékei előtt.

2. Iskola

1892 májusában költözik a Kodály család Nagyszombatba, ahol Kodály az érseki főgimnázium növendéke lesz. Ez a – korábban bencés, majd érseki – gimnázium olyan lelkesítést árasztott, mely a növendékek egész életére óriási hatást gyakorolt. Legkedvesebb tanára, a hittanára Toldy Béla volt. Példája egész életére szóló, kitörölhetetlen nyomot hagyott benne. Mély hittel, felkészültséggel, az ősegyház szellemében oktatott, s a hittanon kívül éneket tanított, és zenekart is vezetett. Kodály maga így nyilatkozott róla: „Csodálatos ember volt! Hogy ilyen a hitem, részben neki is köszönhetem.” Itt az iskolában örök érvényű igazságok alakítják ki látásmódját, az évezredek átfogó görög-latin klasszikus gondolkodás, és a keresztény, krisztusi gondolkodás. Ezek egymásbafonódva kialakítják a cáfolhatatlan gondolkodás alapját, a hit tudatos megvallását és a magyar haza tudatos szolgálatát – vallja később, amikor ezt ajánlja a Győri Bencés Gimnázium tanulóinak: „tegyétek magatokéivá tanáraitok időt álló tanítását, a magyar ezer évet. Enélkül nincs magyar nevelés.”

Kodály kezdettől fogva részt vett az énekkarban, s vasárnaponként mint fiúénekes énekelt a Székesegyházban. Toldy Béla a fiatal Kodályt nemcsak mint hegedűst, majd csellistát foglalkoztatta a zenekarban, hanem kompozíciós kísérleteiben is bátorította. Kodály leginkább a komponálással szeret foglalkozni. Zenei téren önmaga nevelője volt.

10 éves korában kezd hegedülni, közben néhány zongoraórát kap egy rokontól. Iskolatársaival vonósnégyesezni szeretne, s mivel nincs csellistájuk, gyorsan megtanul csellózni is: egyszerűen egy gordonkaiskolából megtanulja a gyakorlatokat. Majd hangszeret cserél: átadja egy társának a csellót, és ő folytatja a brácsával. Véletlenül ismerkedik meg Bach zenéjével. Egy özvegyasszony kottákat ad el a városban. Itt bukkan rá Kodály a Wohltemperiertes Klavier két kötetére, amit gyorsan megvesz, majd – féléves zongorázás után – végigjátssza a 48 prelúdiumot és fűgát. Néhány Beethoven-szonátát hallás után (nővére játssza a szomszéd szobában), kotta nélkül tanul meg, egy billentyű leütése nélkül. De legnagyobb öröme a székesegyház gazdag kottatárában való

búvárkodás. Hatalmas tudásszomjtól hajtva bővíti technikai és irodalmi ismereteit, és lesi el a zeneszerzés mesterségének szabályait. Az első partitúra, ami sorsdöntő hatással van rá: Beethoven C-dúr miséje, melynek kéziratot másolatát szomszoros tanulmányozta a poros székesegyházi kottatárban. (1930-ban ezt vezényli Budapesten.)

Aztán kezébe kerül Liszt Esztergomi miséje. Ez a másik kedvenc tanulmánya. Zenét szerez a megismert partitúrák mintájára. Ottani szerzeményeit, miséjét s egy nyitányát előadja Toldy Béla, a gimnázium paptanára. Míg Galántán élményeket gyűjtött, ráértett és megnyílt az értékekre, Nagyszombatban már tudatosítja ezeket az értékeket. Kodály szeretett ministrálni. Ez számára nem romantika, hanem mély meggyőződés, a liturgiában való teljes részvétel, egy olyan eszköz, amelynek révén az oltár közelében lelkiismerete egyre mélyülhetett. Hamar megtanult orgonálni is, s a diákmisék orgonistája lett.

Tanulmányait jeles érettségivel zárja, majd a Zeneakadémiára és – hogy látóköre minél szélesebb legyen – a bölcsészettudományi kar magyar-német szakára is jelentkezik. Emellett felvételét kéri a budapesti Eötvös-kollégiumba.

3. Önnevelés

Nemcsak zenei téren, de szellemi-lelki fejlődésében is bámulatos, hogy 12-14 éves korától kezdve milyen céltudatosan halad a maga útján. Azután 1940-től kezdődően Nádasi Alfonzzal heti 3–4 alkalommal 2–3 órán át együtt olvassák görögül és latinul a görög és latin klasszikusokat, a Szentírást, az egyházatyák írásait, és együtt imádkoznak.

Ilyenkor nézték át a Graduale Romanumból a következő vasárnap miséjének változó tételeit is. Elmélyült olvasás volt ez, ahol Kodály mindig fűzött a felolvasottakhoz valami megjegyzést, kiegészítést, következtetést. Az olvasás, imádkozás, kérdezés, megbeszélés hatására lényé átalakult diákká. Csodálatos volt tudása, emlékezőtehetsége. Az ilyenkor megszólaló Kodály nem az országot nevelni akaró szakemberhez vagy a Tudományos Akadémia elnökéhez hasonlít, hanem inkább azokhoz, akiket legjobban szeretett: a gyermekekhez. Érezhető benne a tiszta szándék, az őszinteség, amelynek célja: javítani a körülöttünk lévő világot. Mindenkinek mindene akart lenni. Adakozó ember volt. Sok történet szól a „jótevő, segítő Kodályról”.

Mindig tanult, hogy aztán műveiben, írásaiban, előadásaiban taníthasson. Bámulatosan ismerte a liturgiát, s ugyanígy a Szentírást is. A szentmisének, az egyházi év vasárnapjainak és ünnepeinek egy-egy gondolatához fűzött megjegyzése mögött érezni a rendszeres imaéletet élő és elmélkedő embert.

Az imát fontosnak tartotta. Egyik alkalommal ezt mondta: „Mondja meg a papoknak, hogy sokat prédikáljanak (de ne hosszsan!) az ima fontosságáról. Más menedékünk nincs!” A következő vallomás – amelyet az 1Pt 3,8-hoz (Legyetek mindnyájan egyetértők az imádságban. . .) fűzött – bizonyítja, hogy ő maga is aktív tagja volt az imádkozók nagy közösségének: . . . eszembe jutott, amit két orsolyita néném írt anyámnak, hogy életük végéig imádkoznak értem. Íme, megvan a közös ima, csak nélkülem. Attól kezdve újra beálltam a körbe.

N. Alfonz atya írja: Felesége halálos beteg volt. Előkészültünk a halálára az egyház szentségeivel. Késő este még fölmentem hozzá a Kútvölgyi kórházba . . . éreztem, hogy az utolsó perceiben van. Újra megáldottam, feloldoztam. Kodállal együtt térden állva imádkoztunk. Az ima befejezése után kitért kézzel tovább imádkozott, idézve a Requiem Offertóriumát. (Szt. Mihály vigye a [lelkeket helyett] a lelkét az örök fénybe!) Az eredeti latint csodálatos stílusérzéssel módosítva.

A Szentírás életet alakító tényező volt nála. Egyik megjegyzése pl.: „milyen jó nekünk, hogy a vámos megadta viselkedésünk alapját.”

- Az egyik egyházatya olvasásakor a katecho (jelentése: gyönyörködtet, hírül ad, tanít) szó elemzésekor lelkesen mondta: akkor én is katechéta vagyok! – azaz Krisztus tanúja, aki tanításával, példájával tesz tanúságot.
- Máskor, az Efezusi levél olvasásakor – „apostolokra és prófétákra alapozott épület vagytok s a szegletköve maga Krisztus” – így szólt: Igaza volt Toldy Bélának, hogy prófétautódok vagyunk. Nemcsak azt mondják el a próféták, ami a jövőre vonatkozik, hanem azt is, ami a jelennek kell. Ez az én hivatásom, ez az én hitvallásom!

A prófétára – akinek vallotta magát – hihetetlen felelősség szakad: kincseket biztak reá! Érzi, mennyire éppen erre van szüksége az embereknek. Napról napra érzékeli a megtalált értékek sugárzását, a hagyaték hitelességét, s hozzá képest a hazugságokat, féligazságokat, a sekélyest, a formátlant. Tudja, tovább kell adnia az értékeket.

Több templom is őrzi Kodály rendszeres látogatásainak emlékét. Így pl. a Bazilika, ahol egy oldal irányba fordított padban szokott ülni. Innen jól lehetett látni a liturgikus cselekményt, de azt is, ami a kóruson történik. Rendszeresen járt a Szondi utcai Szent Család templomba is, ahová tartozott. Ezt a templomot 1945. január elsején bombatalálat döntötte romba. Az újjáépített és 1948-ban Mindszenty által felszentelt templomban 1955-ben készült el az a márványburkolatú főoltár és szószék, amelynek költségeit Kodály Zoltán fedezte.

Értékelmények, amelyek egyházzenejének zenei gyökerei

1. A gregorián ének

Kodály erényné akarta nevelni liturgikus érzékét is, és alaposan megismerni – ahogy ő mondta egy pannonhalmi látogatása során: „minden zenei stílus őst” – a gregoriánt. „Nem tudtam elviselni, hogy épp a gregoriánban . . . ne legyen biztos a tudásom” – mondta. Graduáléja tele volt bejegyzésekkel.

A század elején bejárta azokat a bencés kolostorokat és székesegyházakat, ahol kiváló gregorián kultúra volt. Egy ferences mesélte:

„1927-ben Regensburgban misén láttam Kodályt Gradualéval a kezében. Elmélyülten nézte a kottát, mint aki tanulva imádkozik, s imádkozva tanul.”

- A 40-es években hívta fel a Naszályi Emil által vezetett zirci ciszter scholát a Zeneakadémiára, egy gregorián koncertre. Ők mindennap végigénekeltek a zsolozsmát. Ajánlotta a Zeneakadémia tanárainak, menjenek le Zircre néhány napra, hallgatni, tanulmányozni a gregorián éneket.
- Évente gregorián éneket kért felesége gyászmiséjére. Ahogy kifejezte: „Semmiféle zenei izmus ne legyen ott a liturgiában, hanem csak az Egyház ősi éneke. Ez kösse össze az időbelit az időtlennel.”
- Később a saját gyászmiséjével kapcsolatban is azt kérte, hogy azon csak gregorián szóljon. „Ha rólam is megemlékeznek valaha, így tegyétek!” Halála óta minden év márciusának első hétfőjén fel is hangzik a gregorián requiem a Mátyás-templomban.

2. Az egyházzene klasszikusai

Az előzőekben már láttuk, hogy a Nagyszombati Érseki Gimnázium tanulója mily lelkesedéssel búvárkodik a partitúrák közt a székesegyházi kottatár gazdag anyagában. Beethoven C-dúr miséje, Liszt Esztergomi miséje példaként állnak előtte.

1900-tól a Zeneakadémián Koessler mesteriskolájában tanul zeneszerzést, aki kiválóan ért a kórusszerkesztéshez. Később Palestrinát valósággal újra felfedezi; benne a latin mérték, a vokális polifon művészet és a vallásos tartalom kifejezésének klasszikus mesterét csodálja.

3. A népzene

A népzében Kodály olyan teljes értékű művészetet és magasrendű művészi élményt talál, mint a műzene legnagyobb alkotásaiban. Gyűjtőútjai során szoros érintkezésbe kerül a tiszta paraszti lélekkel.

„A hitemre gyakran a parasztoktól kaptam erősítést” – mondta; és itt találkozik a népének gyakorlatával is. Már első tanulmányában egy vallásos hangvételi dallamot idéz példaként (Csillagoknak teremtője). Dallam-összehasonlításaiban éppúgy hivatkozik Illyés Soltári énekejére, mint a református énekeskönyvek dallamaira. Később a MTA Népzene kutató Csoportjának megalapításával hatalmas gyűjtőmunka indult, azzal a meggyőződéssel, hogy egyházi népénekeink is a népzene kincs integráns részét alkotják.

Megújulás a minőség jegyében

A nagy értékek, a forrás-zenék üzenete megváltó, megújító erejű lehet az egész zenei élet higiéniája és a pedagógia szempontjából is – e meggyőződése találkozott a századforduló általánosabb zenei, egyházi megújulásának szellemével (a „vissza a forráshoz” elvvel), melynek része volt a liturgikus, patrisztikus, biblikus megújulás vagy a gregorián reform. Vallásos énekekben nem válogat felekezeti szerint, de szigorúan kizárja a ponyvairodalmat. Minden mondatán átüt az alapvető és személyes értékélmény. Tudja, hogy az ember csak az értékkel való belső, alkotó találkozásban, az értékek légkörében és csak ilyen táplálékon nőhet nagygyá. A nagyok szellemével való találkozás szabadít ki a kisszerűségből, s rendezetlenségünkben a rend szépséges útjait kell megízlelnünk – vallja.

Minden munkájában az értékelkötelezettség, az igényesség és a hit vezette. Nem elsősorban egyházzene-szerző, nem népzene-szerző volt, hanem egyetemese értékű alkotó, aki sok mindennel foglalkozott, és abban mind maradandót teremtett. Művészete egyszerre nemzeti és vallásos, mert alapja a hit: hit Istenben, hit az emberben és nemzete jövőjében. Tulajdonképpen majd minden alkotása – úgy, mint Bachnak – vallásos jellegű. Egy csellószonáta vagy Bach 3 korál-előjátéka csellóra, zongorára ugyanúgy, mint pl. a Hegyi éjszakák. Nádas A. így ír: „A Mester a hegyeket is bevonta liturgiájába... Kozmikus méretekben akarta az egész világot hangzóvá tenni. Szinte belefűlt a naplementébe, ha valamelyik hegy tetején voltunk. Ahogy elcsendesedett a világ, és hanyatlott a nap, annál zengőbb lett ő belül. . . Lefelé jövet, az élmény befejeztével szólalt meg: „Micsoda harmóniák! Így imádkozik a természet!”

Kapcsolatot lát egyházi és világi művészet között, hisz »mindkettő az egy és oszthatatlan emberi lélek megnyilatkozása«. A fontos, hogy »élet legyen benne«, mert amiben nincs, az nem jó se vallásosnak, se világinak.” Minden emberi érzést magáénak ismer: a vallásos hang fenségét csakúgy, mint a szerelem tavaszi zsendülését, hiszen érzi, eredetük közös: a mindent átfogó nagy szeretet! „Zenekultúrát teremteni csak a minden idők legnagyobb zenei szellemeinek alkotásai alapján lehet. Szigorúan ki kell küszöbölni minden selejtet, hazugot. A muzsikusként mintegy belső fogadalmat kell tenni, hogy soha, semmilyen körülmények közt nem fog rossz zenét énekelni vagy játszani” – írja. „A templomi zene színvonalának emelésével a vallási életet mélyítjük. A rossz templomi zene a vallásos életet is megmérgezi” – vallotta.

Az egyházi zenének – mint Pázmány mondja a jó tanítóról – „nem arra kell nézni, hogy őt csodálják, hanem hogy az ő szavai tüzesek legyenek, melyekkel felgerjedjen a hallgatók szíve;

ösztökélő bot legyenek, melyek jóra izgassák a késedelmeseket; erős nyilak legyenek, melyek a szívek keménységét megszagassák”.

Az egyházzene mélységes tisztelete vezérli az orgonistákkal szembeni igényességben is: „Az istentisztelet művészi egység, az kell, hogy legyen a zenéje is. A gyakorlott orgonista percre tudja, mennyi ideje van: tessék azt előre átgondolni, és nem értelmetlen zagyvalékkal betölteni. Az orgonairodalomnak elég hosszabb-rövidebb remeke van. Vagy tessék a sorrakerülő a cappella-énekek motívumait előre kidolgozni!”

„Sok a bárgyú, vagy felelőtlen, frivol rögtönzés. . . Egy-egy rikító harmóniára összerezzen az érzékenyebb hallgató.” Készüljön írásban az orgonista! Ha pedig improvizálni akar, ha rászületett (csak akkor akarhat joggal), tanulja meg ezt a mesterséget. . . „Orgonistáink közt még igen kevés ébredt tudatára, hogy az ő működése is szolgálat, szoros összeműködésben a papéval. Ebből első következmény volna a felelősségérzet, hogy az orgona minden megszólalása összefüggjön, s hangulati visszhangban legyen az áldozat minden mozzanatával.” Ezt az összhangot megzavarja minden oda nem való, mégoly nemes, értékes zenemű is. De még inkább az a se-füle-se-farka, zenétlen zenélés, amivel a legtöbb orgonista az időt eltölti. Vajon nem gondolja meg egyikük sem, hogy ez a dallam, ritmus, értelem és logikai összefüggés nélküli orgonálás, folytonos akkordfűzés, amihez képest a legszürkébb összhangzattani tankönyv gyakorlatai klasszikus remekművek, áhítatában zavarja, bosszantja, végül felháborítja még a legzeneértetlenebb hallgatót is! „Palestrina mellé Frescobaldit, Beethoven mellé még Rincket is inkább, mint Üresfejű János sületlen rögtönzéseit.”

„Nem áll ki készületlenül egy lelkiismeretes pap se, aki méltó akar lenni a szószékhez. Vajon nem követelhető meg az orgonistától is joggal, hogy készüljön a misére?” Ugyanez a felelős, aggódó igényesség jellemzi a kórusokkal s az istentiszteletek műsorával kapcsolatos feljegyzéseit is. „Templomjáró naplójában” pl. ilyeneket olvashatunk: „Kispap: Ite missa est! – hamis, végén lecsúszik. Kórus: Szoprán konokul negyedhanggal az orgona alatt. Orgona mindig túl erős. A cappella-betét: azért hamis, mert az orgona nem kísér. A többi azért, mert kísér”. „Bazilika: Pange lingua-mise g-ben. Elég jó tempók, sok hirtelen lassítás. Néha hamis női hang.” Kikerülhetetlen, hogy minden kórus neveljen magának egy tucat énekesfiút. . . „Hogy értsük meg a papokkal, hogy a csúnyaság szentségtörés? A gondolat sokszor kísér a néma templomokban is, hát még, ha megszólal a zene! . . . Méreg a rossz zene. Vade retro satana (Távozz sátán)!”

Mindebben példát is mutatott: Egyszer Galyatetőre, a hegyi kápolnába a téli havazás miatt, a kántor nem tudott felmenni Gyöngyösről, ezért telefonon helyettesítésre kérte meg Kodály Zoltánt. A Mester a szentmisén nem akart improvizálni, ezért lelkiismeretesen felkészült. „Segédkantorként” készített jegyzeteit később büszkén mutatta meg Alfonz atyának, belőlük születtek meg századunk liturgikus remekei, az Orgonamise majd a Missa brevis.

Kodály egyházzeneje

Tekintsük most át vázlatosan Kodály egyházzenejét. Kb. 50 mű, ha nem számítjuk:

- a sok változatot (Pl. Ének Szent István királyhoz 6 változat + a Vértanúk sírján c. műben is elhangzik); Adventi ének és Első áldozás ének-zongora és vegyeskari változat;
- a biciniumokat, amelyekre Szedő Dénes vagy Balás Endre írt szöveget;
- a korai, kéziratos vagy elveszett műveket (Mise-részletek 1897 előtt), Ave Maria ének-zongora, Ave Maria vegyeskar-orgona)
- ha az Őt Tantum ergo-t egy műnek számítjuk.

A kodályi musica sacra sokféle szövegforrásból merít. Csoportosítsuk a műveket e szerint.

- Liturgia: 9 mű.

- Idetartoznak a misék: Az Orgonamise, majd a háború alatt megírt Missa brevis. Aztán az új magyar nyelvű misefordítás megszületése után a Magyar Katolikus Püspöki Kar felkérésére született Magyar mise. 1 sz. + orgona.
- 2 Ave Maria: a 16 évesen komponált, vonósokkal és orgonával kísért (orgonás változatban is), ill. az 1935-ben született mű.
- A Stabat Mater sequentia fiatalkori megzenésítése, illetve későbbi változatai (Férfikarra, illetve vegyeskarra);
- A Mária mennybevétele ünnepének liturgikus szövegére készült fiatalkori Assumpta est.
- Aquinói Szent Tamás himnuszára (Úrnapja ünnepe) készült 5 Tantum ergo, majd annak nagy vegyeskarra és orgonára készített változata, a Pange lingua. Mindkettő kedves tanárának, Toldy Bélának ajánlva.
- Budavári Te Deum 1936 latin
- Miatyánk 2 szólamú.

– Biblia: 2 mű

– 2 újszövetségi jelenet: Jézus és a kufárok (1934); valamint a Jézus és a gyermekek 1 szólam + orgona. Utóbbi keletkezéséről így vall a szövegíró Szedő Dénes ferences: „Kodály hiányolta, hogy egyetlen templomi énekünk sem tükrözi Jézusnak a gyermekekhez fűződő kapcsolatát. Biztatott rá, írjak ilyesféle énekszöveget. Két bibliai témát ajánlott. Első az »Engedjétek hozzám a kisdedeket« jelenete volt; a másik: miképp viszonzták a gyermekek Jézus rokonszenvét, amikor a szent városba bevonult. Megírtam mind a kettőt. Kodály az elsőt tisztelte meg azzal, hogy szépséges zenei köntöst szabott rá.”

– Zsoltár: 9 mű.

– latin szövegű a kettős kórusra írt 50. zs., a Miserere (1903). Kodály a teljes zsoltárt feldolgozó hatalmas 9 tételes kompozíciót tervezett, amelyből néhány tétel kéziratban maradt fenn, s csak az első 6 verset tartalmazó I. tétel készült el. Mutatja, hogy a 21 éves Kodály a kórusirodalom nagy mestereitől mennyit tanult. (Bach, Lotti, Bruckner. . .)

–1923-ban készült a Psalmus Hungaricus Kecskeméti Végh Mihály zsoltárfordítását felhasználva magyar nyelven

– Szintén magyar szöveggel a genfi zsoltárdallamokra készült 7 mű. 3 bicinium, a 150. genfi zs. női karra; a 121. és 50. genfi zsoltár vegyeskarra és az Arany Sándor kérésére készült 114. genfi zsoltár vegyeskarra + orgonára.

Héber ima

1946-ban kis vegyeskart adott a kezembe, – emlékezett Szedő Dénes, – akkoriban írta egy ötfokú héber dallamból. Próbáljak – mondotta – valami zsoltárszerű szöveget írni a hangjegyek alá. Így született az Adorationból a Naphimnusz címen ismert kórusmű.

„Népi” fohász

1944 decemberétől 1945. február első napjaiig Bors Irma segítségével a Teréz Intézetben (Próféta u., irgalmas rend) vészelik át Kodályék Budapest ostromának napjait. Itt születik a három szólamú Könyörgés c. mű a „csodásérmen” található és azóta elterjedt ima szövegére: Ó bűn nélkül. . .

Népelemek

Pl. Vízkereszt; Harmatozzatok; Ének Szent István királyhoz; de mára már azzá vált az Ó-antifónák szövegére épülő Adventi ének is.

Versek

Sík Sándor (Te Deum, Vízkereszt); Szedő Dénes (Jézus és a gyermekek, Miatyánk, Adventi ének, Első áldozás, Naphimnusz); Balassi Bálint istenes verse (Szép könyörgés); Batizi András: Jövel Szentlélek Úristen; Szkhárosi Horváth András: Sémmit nē bänkódjál (férfi, női, vegyeskar); vagy

Szent Ambrus himnusza Sík S. fordításában: a Szent Ágnes ünnepére (1945, a zárdafőnöknő névnapjára).

A népi kompozíciók is telve vannak egyházi vonatkozásokkal, illetve népszokásdallamok feldolgozásai.

Pünkösödölő (pünkösdi cantio); Jelenti magát Jézus; Esti dal; Angyalok és pásztorok; Karácsonyi pásztortánc; Újesztendőt köszöntő (női, illetve vegyes karra); vagy Lengyel László Boldogasszony-kórus

Gregorián kapcsolatok

Első áldozás; de pl. a Sík Sándor Te Deuma alapkoncepciójában, szerkezetében és dallamával is utal a gregorián Te Deumra. (A „Hála légyen” refrén az 1531-es Cantus Catholici Feltámadási népénekére is utal)

Végezetül tekintsük át Kodály egyházzenei műveit:

A kiadók rövidítése: BH= Boosey and Hawkes; MK=Magyar Kórus;

OUP=Oxford University Press; UE=Universal Edition;

ZMK=Zeneműkiadó Vállalat

Cím Előadók Évszám Szövegforrás Nyelv Megjelenés Egyéb Ave Maria nőikar, vonósok, orgona 1898 Liturgia Latin 1997 ZMK Négy fiatalkori kórusmű Kézirata: Mátyás templom kottatár Stabat Mater Ffi; vegyes 1898 1962 Liturgia Latin 1997 ZMK Vegyeskari letét: Bárdos L ill. Sulyok Imre Assumpta est – offertórium Bar. szóló, v.kar, zenekar 1901 Liturgia Latin 1997 ZMK Kézirata: Mátyás templom kottatár Miserere Kettős vegyeskar 1903 50. zsolttár 1-6. vers Latin 1997 ZMK Psalmus Hungaricus op. 13 T. szóló; vkar; gy.kar, zkar, orgona. 1923 55. zsolttár Kecskeméti Vég Mihály magyar UE; ZMK Pest-Buda egyesítése 50. évf. 1923 Vigadó nov. 19 vezényel: Dohnányi Jelenti magát Jézus Gyermekkar Férfikar 1927 1929 népi magyar UE; OUP; MK 1944 MK 5 Tantum ergo gy.kar; orgona 1928 liturgia, Aquí. szt. Tamás latin UE; MK; ZMK Toldy Bélának ajánlva. (Elé org. preludium 1929-ben) Pünkösödölő gyermekkar 1929 népi, + kanció magyar OUP; MK Újesztendőt köszöntő gyermekkar Vegyeskar 1929 1961 népi magyar 1929 OUP; MK 1961 OUP Pange lingua Gyk.+org v.kar, orgona 1929 liturgia, Aquí. szt. Tamás latin UE Vízkereszt gyermekkar 1933 Népének, Sík S magyar UE; OUP; MK Jézus és a kufárok vegyeskar 1934 Biblia magyar UE; MK Ave Maria női kar 1935 Liturgia latin UE; MK Harmatozzatok gy. v nőikar 1935 népének, Sík S. magyar MK Angyalok és pásztorok kettős gy.kar 1935 népi magyar-latin UE; MK Karácsonyi pásztortánc gy.kar + furulya 1935 népi magyar MK; 1936 UE Budavári Te Deum 4 szóló; v.kar; zenekar; org. 1936 Liturgia Latin UE; Bem: Mátyás tpl. 1936. szept. 2 vez: Sugár Viktor Buda visszavétele 250. évf. A 150. genfi zsolttár gy. ill. női kar 1936 zsolttár magyar, francia MK Theodor de Béze – Szenci M. Albert Ének Szent István királyhoz a) 1sz + org. b) Férfikar c) női kar d) nagy vegyes e) fiú-vegyes f) kisebb vegyeskar 1938 népének Bozóky énekeskönyv magyar MK; ZMK; BH Szt. I. halálának 900. évford. (Esti dal) Gy.kar; Ffi, vegyeskar 1938 1939 népdal magyar MK; Eredeti címe: Esti ima Vegyeskari letét Bárdos L. Sémmit né bánkódjál férfikar női kar vegyeskar 1939 Szkhárosi Horváth A. 16.sz. magyar MK; BH Vegyeskari változat Arany S. kérésére 1952-ben készült Boldogasszony köszöntője; Szent Mihály 2 sz. gyermekkar 1939 (Szedő D.) magyar A Naptestvér éneke c. füzet MK Admonicionis Diacodi ének – zg. 1941 /Később: Első áldozás/ Latin MK. Örvendjen az egész világ. 2 sz. gy.kar 1937 - 42 Karácsonyi népi magyar Bicinia Hungarica I/1 Miatyánk (Boldog Isten...) 2 sz. gy.kar 1937 - 42 Szedő D. magyar Bic. H. I/60 3 sz. Szent István Társulat 1961. változat 3 szólamra: Tóth J. Megjelent: Kórusok Könyve 1977 Krisztus feltámadása 2 sz. gy.kar 1937 - 42 Cantus Cath. 1651 magyar Bic. H. III/114 Az Izrael ezt nyilván mondhatja 2 sz. gy.kar 1937 - 42 124. genfi zsolttár 1551 magyar Bic. H. III/115 Bocsásd meg Úristen 2 sz. gy.kar 1937 - 42 Balassa B. XVI. sz. dallam magyar Bic. H III/116 Nosza, ti istenfélő hívek 2 sz. gy.kar 1937 - 42 33. genfi zsolttár magyar Bic. H. III/116 Mikor a fogságból Isten 2 sz. gy.kar 1937 - 42 126. genfi zsolttár magyar

Bic. H. III/118 Ha megsokasodik a bűn 2 sz. gy.kar 1937 - 42 Misz Tótfalusi Kis Miklós magyar
 Bic. H. III/120 M. Tótfalusi Kis Miklós: Siralmas panasz 1697 Néhány mű a Biciniából 2 sz. gy.kar
 Szedő D. szövegével magyar A „Szép Jézus” ban MK. Hol legeltetsz; Reszket a rózsafa; Rossz a
 Jézus kis csizmája; Tücsök szól; Búza, aranszemű búza Csendes mise orgona Organoedia ad
 missam c. átdolgozott vált. 1966 1942 MK 1947 BH Bem: 1944. máj. 7 Bazilika Első áldozás
 ének – orgona vegyeskar 1942 1943 Szedő D.XII. sz – i greg. dallam magyar MK; BH (Szép
 Könyörgés) vegyeskar 1943 Balassi B. Istenes verse magyar MK; BH Adventi ének ének –
 orgona; vegyeskar 1944 1943 XVIII. sz-i francia misekönyv liturgia, ó antifona Szedő D. fordítása
 latin; magyar MK; BH A 121. genfi zsoltár vegyeskar 1943 zsoltár; Szenci M. A. magyar MK; BH
 Missa brevis Vegyeskar; org. v. zenekar 1944 Liturgia Latin BH; ZMK Bem: (org) 1945. febr. 11
 Opera alsó ruhatár. Hangsz: 1948 Bem: 1948. szept. 9. Worcester, Katedrális vez: Kodály
 Könyörgés 3 sz. egyenmű 1945 „Csodásérem „ fohász magyar Szent Ágnes ünnepére 3 sz.
 egyenmű 1945 Szt. Ambrus Sik S. magyar Kézirat; 1972 ZMK Jézus és a gyermekek ének - org
 1947 Biblia, Szedő D: magyar Kerényi-Szedő: Kirelejszom Adoration /később: Naphimnusz/
 vegyes 1948 Zsidó lit. dallam héber ill. magyar Szedő Dénes Cserépfalvi Az 50. genfi zsoltár
 vegyeskar 1948 zsoltár magyar MK A 114. genfi zsoltár vegyeskar + orgona 1951 zsoltár magyar
 ZMK 1958 BH Clement Marot – Szenci M. Albert szöveg Jövel Szentlélek Úristen vegyeskar 1961
 Batizi András magyar Kézirat; 1968 Baptista Egyh. Evangéliumi Vegyeskarok Sík Sándor Te
 Deuma vegyeskar 1961 Sík S. verse magyar BH Sík S. aranymiséjére Media vita vegyeskar 1962
 vers; a cím liturg. rezponzorium középkori könyörgés nyomán latin; (magyar, Lukin L.) BH Seiber
 Mátyás halálára Magyar mise ének - orgona 1966 Liturgia magyar Szent István Társulat Bem:
 Egyetemi tpl. 66. okt. 11 Kistétényi M; vez: Tóth J. (Laudes organi) Vegyeskar - orgona 1966 XII.
 sz-i szekvecia latin BH. ZMK. Bem. 1966, Atlanta (1967 Pécs)

Azt, hogy Magyarországnak mondanivalója van a zenekultúrában és az egyházzében, hogy
 normák vannak, és hogy nem szabad megalkudni a minőség dolgában, azt mind Kodály Zoltánnak
 köszönhetjük. Zeneszerzői munkáját ugyanúgy, mint nemzetét felemelni akaró pedagógiai
 tevékenységét értékelkötelezettség, hit és prófétai hivatástudat irányította. Ez tette lehetővé, hogy az
 egyházzene területén is új utat jelöljön ki, és korszakalkotó, a minőség iránt elkötelezett megújító
 munkát végezzen. Célja volt: Eljuttatni mindenkihez a nagy zenék üzenetét, s ezáltal
 boldogabbakká és jobbakká tenni az embereket. Felfakasztani és mindenki számára hozzáférhetővé
 tenni a zene öröm- és erőforrását, hogy abból merítve az emberek teljesebb életet éljenek.